Yerleşmelerin Mekânsal Desenleri

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. **I: Izgara kalıp II: Çizgisel III: Radyal IV: Kümelenmiş**
   Dik kesişen sokaklar ızgara, akarsu ve yol boyu dizilim çizgisel, merkezden ışınsal yollar radyal, sıkışık düzensiz yığılma kümelenmiştir.

2. **C) Mekânsal desen**
   Mekânsal desen "ne, nerede, nasıl yerleştirilmiş" sorularına cevap verir.

3. **E) Dağınık yerleşme**
   Dağınık yerleşmede her konut kendi arazisine yakındır.

4. **D – D – D – Y**
   Rassal yerleşmelerde düzen, meydan ve sokak yoktur; meydan çevresinde dizilim dairesel yerleşmeye aittir.

5. **1–c 2–a 3–ç 4–b**
   Kitapta verilen örnek yerleşmelerin desenleri eşleştirilmiştir.

6. **D) Suyun yalnızca tek bir kaynakta toplanması**
   Suyun tek noktada toplanması evleri o noktaya yaklaştırır ve toplu/kümelenmiş yerleşmeye yol açar.

7. **A) Toplu yerleşme**
   Toplu yerleşmede ortak kullanım alanları merkezde, tarlalar çevrededir.

8. **Karadeniz kıyıları (özellikle Doğu Karadeniz). Nedenler: dağların kıyıya paralel uzanması nedeniyle arazinin eğimli ve parçalı olması; yağışın bol olması ve su kaynaklarının her yerde bulunması.**
   Eğim, parçalı arazi ve bol su evlerin kendi arazilerine dağılmasına yol açar.

9. **A) Adresleme ve yön bulmanın kolay olması**
   Dik kesişen sokaklar düzenli bir adres sistemi oluşturur.

10. **B) Dairesel yerleşme**
    Dairesel yerleşmede meydan ortadadır; evler çevresine dizilir.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **E) Dağınık – Dairesel – Toplu**
K'de evler tarla parsellerine dağılmış, L'de meydan çevresinde halka, M'de merkez etrafında toplanma vardır.

12 **D) Geniş, düz ve her yerinde yer altı suyu bulunan bir ovada tarla ortasında kurulan tek çiftlikler**
Tek çiftlikler dağınık desen oluşturur; diğerleri kümelenmeyi kolaylaştırır.

13 **Örnek: Nedenler: Vadinin iki yanındaki dik yamaçlar yapılaşmayı vadi tabanına sıkıştırır; yol ve demir yolu vadi boyunca uzanır; su kaynakları akarsu boyuncadır. Sorun: Kent uzadıkça uçlar arası ulaşım uzar ve trafik tek ana yola yüklenir (taşkın riskli alanda yapılaşma da olabilir).**
Yer şekli ve ulaşım hattı çizgisel gelişmeyi belirler.

14 **D – D – Y – D**
Dağınık yerleşmede evler birbirinden ve merkezden uzak olduğu için ulaşım mesafeleri uzundur.

15 **C) Yerleşmenin ortasında pazar yeri, dinî yapı ya da idari merkez gibi güçlü bir odak bulunması**
Radyal desende yollar merkezi odaktan çevreye ışınsal yayılır.

16 **A) A köyü toplu, B köyü dağınık bir desene sahip olabilir.**
A'da evler arası uzaklık 42 m ve yoğunluk hektarda 1,8 konut; B'de uzaklık 610 m ve yoğunluk hektarda 0,05 konuttur.

17 **A: 60 × 1,8 = 108 konut; B: 900 × 0,05 = 45 konut. B'de konutlar çok geniş bir alana dağıldığı için her eve ulaşan yol, su ve elektrik hattı çok uzun olur; kişi başına maliyet artar.**
Konut sayısı = alan × yoğunluk. Dağınıklık hat uzunluğunu artırır.

18 **D) Rassal yerleşme**
Rassal yerleşmede düzen, sokak ve meydan olmadığı için yön bulmak zordur.

19 **B) Rassal yerleşme**
Rassal (tesadüfi) yerleşmenin tanımıdır; Doğu Karadeniz yaylaları örnektir.

20 **C) Bol yağış alan, eğimli yamaçlardaki çay bahçeleri arasında kurulmuş bir köy**
Eğim, parçalı arazi ve bol su, evlerin kendi bahçelerine yakın ve birbirinden uzak kurulmasına yol açar.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **E) Izgara kalıp – Dağınık**
Düz alanda planlı dik sokaklar ızgara kalıp; engebeli alanda parsellere yakın aralıklı evler dağınık desendir.

22 **B) II ve III**

Tek su kaynağı ve güvenlik ihtiyacı evleri bir arada toplar; engebe ve hayvancılık ise dağınıklığı artırır.

23 **Örnek: Sosyal ilişkiler: Toplu yerleşmede komşuluk ve ortak alan kullanımı yoğundur; dağınıkta daha sınırlıdır. Hizmet maliyeti: Toplu yerleşmede yol, su, okul gibi hizmetler daha ucuz götürülür; dağınıkta pahalıdır. Tarlaya uzaklık: Dağınık yerleşmede ev tarlanın yanındadır; toplu yerleşmede tarlalar çevrede olduğu için uzaklık artar.**

Her ölçüt için iki desen karşılaştırılmalıdır.

24 **B) Dağınık desen – tek çiftlikler**

Geniş arazilerin ortasındaki tek çiftlikler dağınık yerleşmenin örneğidir (ör. ABD, Avustralya).

25 **D – Y – D – D**

Izgara kalıp planlı yerleşmelerin desenidir.

26 **D) Köyün yanından yeni bir kara yolu geçmesi ve yeni evlerin bu yol boyunca yapılması**

Yeni ulaşım hattı yapılaşmayı kendi boyunca çeker; yerleşme uzunlamasına büyür.

27 **Örnek: Yaşadığım ilçe bir akarsu vadisi boyunca çizgisel desen göstermektedir. Doğal faktör: vadinin dar ve yamaçlarının dik olması. Beşerî faktör: ana kara yolunun ve demir yolunun vadi boyunca geçmesi.**

Desenin adı ve biri doğal, biri beşerî iki faktör yazılmalıdır.

28 **C) Sokakların düzenli ve geniş planlanabilmesiyle acil durumlarda ulaşım ve tahliyenin kolaylaşması**

Planlı ve düzenli sokak ağı; ulaşım, altyapı ve afet yönetimini kolaylaştırır.

29 **A) Dağınık yerleşme – Suyun tek bir noktada toplandığı kurak ovalar**

Suyun tek noktada toplandığı yerlerde evler bir araya gelir; dağınık yerleşme bol ve dağınık su gerektirir.

30 **E) Yerleşme kendiliğinden, plansız biçimde gelişmiştir.**

Dik sokaklar ve işlevsel ayrım planlamanın göstergesidir; plansız gelişme çıkarımı isabetsizdir.